

Orijinal Kaynak: Žižek, Slavoj. (2015). “The Non-Existence of Norway: Slavoj Žižek on the Refugee Crisis”, *London Review of Book*, 37(17).

Atıf Şekli: Žižek, Slavoj. (2015, Ekim 02). “Mülteci Krizi: Norveç’te Bile Varolmayan Bir Norveç”, Çev. Ferzan Dilge, *Sosyal Bilimler*. sosyalbilimler.org/multeci-krizi-slovaj-zizek

Mülteci Krizi: Norveç’te Bile Varolmayan Bir Norveç

Slovaj Žižek

Türkçesi: Ferzan Dilge

Afrika ve Ortadoğu’dan Batı Avrupa’ya mülteci akımı, Elizabeth Kübler-Ross’un klasik yapıtı olan *On Death and Dying*’de tasvir ettiği şemaya göre, ölümcül bir hastalığa sahip olduğumuzu öğrendiğimiz anda sergilediğimiz tutuma çarpıcı bir şekilde benzeyen bir takım tepkileri beraberinde getirdi. İlk olarak, *inkâr*: “O kadar da ciddi değil, görmezden gelelim” (artık bunu çok duymuyoruz). Sonra, *inkâr* durdurulamaz olduğunda patlak veren *öfke* var —bu nasıl benim başıma gelebilir?—: “Mülteciler bizim yaşam biçimimiz için bir tehdit; Müslüman köktendinciler onların arasında; durdurulmak zorundalar!” *Pazarlık* var: “Tamam, kotaya karar verelim; kendi ülkelerinde mülteci kampları olsun”. *Depresyon* var: “Yok oluyoruz, Avrupa Avrupistan’a evriliyor”. Henüz şahit olmadığımız şey, Kübler-Ross’un beşinci aşaması olan *kabullenme*. Bu olduğu takdirde, tüm Avrupa’nın mültecilerle baş etme planı tanzim edilecek.

Ne yapılmalı? Kamuoyu keskin bir şekilde bölünmüş durumda. Sol liberaller, Avrupa binlerin Akdeniz’de boğulmasına müsaade ettiği için öfkelerini dile getiriyor: Avrupa, diyorlar, dayanışma içinde olmalı ve kapılarını açivermeli. Göçmen karşıtı popülistler ise kendi yaşam biçimimizi korumalıyız diyorlar: Yabancılar kendi sorununu kendileri çözmeli. İki çözüm de kulağa kötü geliyor, ama hangisi daha beter? Stalinvari konuşursak, ikisi de daha beter. En büyük hipokratlar, iki yüzlüler, sınırların açılması çağrısında bulunanlardır. Bunun asla olmayacağını çok iyi biliyorlar: Bu, anında Avrupa’da bir popülist devrimi tetikleyecektir. Göçmen karşıtı popülist şunu da iyi bilir, Afrika ve Ortadoğu’daki insanlar kendi problemlerini çözmek ve toplumlarını değiştirmek konusunda başarılı olamayacaklardır. Neden olamayacaklar? Çünkü biz, Batı Avrupa’da onların bunu yapmasına engel oluyoruz. Libya’da ülkeyi kaosa sürükleyen Batı müdahalesiydi. Irak’ta İslam Devleti’nin yükselmesi için şartları oluşturan ABD’nin saldırısıydı. Orta Afrika Cumhuriyeti’nde Hristiyan güney ile Müslüman kuzey arasında süregelen iç savaş sadece etnik öfkenin patlaması değil, kuzeyde petrolün bulunmasıyla tetiklendi: Fransa ve Çin, temsilcileri üzerinden kaynakların kontrolü için savaştılar. Demokratik Kongo

Cumhuriyeti'nde 1990'larda ve 2000'lerin başlarında "savaşağalığı"na iştirak eden; koltan, kobalt, elmas ve bakır dahil minerallere karşı küresel bir açlıktı bu.

Eğer gerçekten mülteci akışını önlemek istiyorsak, öyleyse, bu mültecilerin pek çoğunun kamu yetkisinin oldukça etkisiz olduğu Suriye, Irak, Libya, Somali, DKC vb. "başarısız devletler"den geldiğini bilmek ciddi önem taşıyor. Devlet gücünün bu çözülmesi yerel bir olgu değil, uluslararası politika ve küresel ekonomik sistemin bir sonucudur, bazı durumlarda da —Libya ve Irak gibi— Batı müdahalesinin direkt sonucudur. (Şu da göz önünde bulundurulmalıdır ki, Ortadoğu'nun "başarısız devletleri" Birinci Dünya Savaşı sırasında İngiltere ve Fransa tarafından çizilen sınırlarca başarısızlığa mahkûm edilmiştir.)

Ortadoğu'nun en zengin ülkelerinin (Suudi Arabistan, Kuveyt, Arap Emirliği, Katar) o kadar zengin olmayanlarına (Türkiye, Mısır, İran, vb.) kıyasla mültecilere daha az açık olduğu dikkatten kaçmaz. Hatta Suudi Arabistan "Müslüman" mültecileri Somali'ye geri göndermiştir. Bu, Suudi Arabistan'ın yabancı davetsiz misafirleri tolere edemeyecek kadar tutucu teokratik olmasından mıdır? Evet, ama Suudi Arabistan'ın petrol gelirlerine bağımlılığı onun Batı'nın tam entegre bir ekonomik partneri olmasına sebep olur. Suudi Arabistan'ın (Kuveyt, Katar ve Emirlikler'in) üzerinde, geniş bir mülteci grubunu kabul etmesi için, uluslararası ciddi bir baskı olmalı, bilhassa çünkü, Esed karşıtı isyanları destekleyerek, Suudiler Suriye'deki mevcut durum için bir ölçüde sorumluluk üstlendi.

Köleliğin yeni formları bu zengin ülkelerin alamet-i farikası: Arap yarımadasındaki milyonlarca mülteci emekçi, temel sivil hak ve özgürlüklerden mahrum; Asya'da, milyonlarca işçi tecrit kampı gibi olan az aş çok iş mekânı ter atölyelerinde yaşıyor. Ama örnekler için çok da uzağa gitmeye gerek yok. 1 Aralık 2013'te Florans yakınlarındaki Prato'da Çinli birine ait giyim fabrikasında yangın çıktı ve eğreti karton yatakhane mahsur kalan 7 işçi öldü. "Buna kimse şaşırıldığını söyleyemez" diye konuştu bir yerel sendikacı olan Roberto Pistonina, "çünkü herkes yıllardır biliyor ki, binlerce değilse bile yüzlerce insan Florans ve Prato arasındaki alanda neredeyse kölelik şartlarında yaşıyor ve çalışıyor". Prato'da 4 binden fazla Çinli'ye ait işyeri var ve Çinli göçmenlerin binlercesinin atölye ve toptancı ağlarında günde 16 saat kadar çalışmak suretiyle şehirde yasadışı yaşadığı biliniyor.

Yeni kölelik Şangay'ın, Dubai'nin ya da Katar'ın banliyölerine hapsedilmiş değil. Tam ortamızda; biz sadece görmüyoruz, ya da görmüyormuş gibi yapıyoruz. Az ücretli iş, bugünün küresel kapitalizmi için bir yapısal gereklilik. Avrupa'ya giren mültecilerin birçoğu onun büyüyen riskli işgücüne dahil olacaklar, pek çok durumda da "yaşam biçimi tehdidine" karşı göçmen karşıtı popülizmin son dalgasına katılan yerel işçilerin zararına.

Savaş mağduru anavatanlarından kaçarak, mülteciler bir rüyaya kapılırlar. İtalya'nın güneyine varan mülteciler orada kalmak istemezler, pek çoğu İskandinavya'ya geçmeye çalışır. Calais'teki göçmenlerin binlercesi Fransa'dan tatmin olmuş değiller, Birleşik

Krallığa girmek için hayatlarını tehlikeye atmaya hazırlar. Balkan ülkelerindeki göçmenlerin yüzde biri Almanya'ya gitmek için can atıyorlar. Hayallerinin koşulsuz şartsız bir hak ve Avrupa yetkililerinden talep olduğunu iddia ediyorlar. Dahası bu sadece yeterli yiyecek ve sağlık bakımı için değil, seçimlerine gidecek olan ulaşımı kapsıyor. Bu talepte anlaşılmaz ütöpik bir şeyler var; pek çok Avrupalının dahi henüz ulaşamadığı bu hayalleri Avrupa'nın fark etmesini onun bir görevi zannetmeleri. Kesin olarak bir kimse kendisini yoksulluk, sıkıntı ve tehlike için bulduğu anda —ve bizim onlardan minimum güvenlik ve iyileşmeye razı olmalarını beklediğimizde— ütopyalarına daha sıkı bağlanıyorlar. Ama mültecilerin karşılaşması gereken bir gerçeklik var; “Norveç diye bir şey yok”, Norveç'te bile.

Ev sahipliği yapan kesimin “yaşam biçimleri”ni korumaktan bahsettiklerinde bunun içten içe ırkçılık ya da faşizm örneği olduğu düşüncesini terk etmeliyiz. Eğer etmezsek, Avrupa'da göçmen karşıtı hassaslığın sonraki adımları netleşecek. Kaldı ki, İsveç'te son zamanlarda gördüğümüz, bu dışavurumun örneklerindendi. Son yoklamalara göre, ülkenin en popüler partisi olarak, göçmen karşıtı İsveç Demokratları, Sosyal Demokratların yerini ele geçirdi. Buna ilişkin standart sol liberal çizgi küstah bir ahlakçılığa yöneldi: “Yaşam biçimimizi koruma” fikrine herhangi bir itimat gösterdiğimiz anda, duruşumuzdan taviz vermiş oluruz, çünkü bizler sadece göçmen karşıtı popülistlerin açıkça savunduğu şeyin çok daha ılımlı versiyonunu teklif ediyoruz. Ve bu tabi ki merkez partilerin son yıllarda benimsediği ihtiyatlı bir yaklaşım. Göçmen karşıtı popülistlerin açık ırkçılığına itiraz ediyorlar, fakat aynı zamanda sıradan insanların “endişelerini anladıklarını” öne sürüyorlar ve böylece daha bir “akılcı” göçmen karşıtı politika sergiliyorlar.

Sol-liberal tutuma itiraz etmeliyiz yine de. Durumu ahlaki bağlamda değerlendiren şikâyetler —“Avrupa başkalarının acı çekmesine kayıtsız” gibilerinden— göçmen karşıtı vahşetin sadece diğer yüzü. Bir kimsenin kendi yaşam biçimini savunmasının evrensel etiklik ile bağdaşmadığı varsayımını paylaşıyorlar. “Biz ne kadar hoşgörü gösterebiliriz?” liberal öz-sorgulamasının tuzağına düşmekten kaçınmalıyız. Kendi çocuklarının devlet okullarına gitmesine engel olan; eşlerini (karılarını) belli bir şekilde giyinmeye ve davranmaya zorlayan, çocuklarının evliliğine kendisi karar veren, homoseksüellere karşı ayrımcılık yapan göçmenlere hoşgörü göstermeli miyiz? Asla yeteri kadar hoşgörülü olamayız ya da her zaman haddinden fazla hoşgörülüyüz. Bu düğümü çözmenin tek yolu salt hoşgörünün ötesine geçmektir; onlara sadece saygımızı sunmak yetmez, acılarına ortak olmamız, katılmamız da gerek, çünkü bugünkü problemlerimiz ortak problemlerdir.

Mülteciler, şeylerin —ama insanların değil— başıboş sirkülasyon içinde olduğu küreselleşmiş ekonomi için ödediğimiz bedel. Geçirgen sınırlar fikri, küresel kapitalizmin doğasında var. Avrupa'daki göçler biricik değil. Güney Afrika'da, komşu ülkelerden bir milyondan fazla mülteci Nisan'da işlerini çaldıkları gerekçesiyle yoksul yerel halkın saldırısına uğradı. Bu hikâyelerden çok var ve sadece silahlı çatışmadan kaynaklanmıyorlar ayrıca ekonomik kriz, doğal felaket, iklim değişikliği gibi nedenler

mevcut. Fukuşima nükleer felaketinin başlarında, Japon yetkililerin, Tokyo'yu tahliye etmeye hazırlanması gibi bir durum var, bu da 20 milyondan fazla tahliye edilecek insan demek. Eğer öyle bir tahliye olduysa, bu insanlar nereye gideceklerdi? Japonya'da kendilerine bir toprak mı verilmeliydi, yoksa dünyanın dört bir yanına dağıtılmalı mıydılar? Diyelim ki gerçekleşen iklim değişikliği neticesinde sahra altı Afrika'nın büyük bir kısmı geniş bir nüfusu barındırmak için oldukça kuru hâle gelirken, Kuzey Siberya bölgesi tarıma ve yaşamaya müsait hâle geldi, ne olacak? İnsanların yeniden dağıtımı nasıl tahsis edilecek? Geçmişte bu tarz olaylar yaşandığında, sosyal dönüşüm vahşi ve anlık oluyordu ve buna da şiddet ve yıkım eşlik ediyordu.

İnsan nesli daha “plastik” ve göçebe bir şekilde yaşamaya kendini hazırlamalı. Bir şey çok net: Ulusal egemenlik tamamıyla yeniden tanımlanmalı ve küresel işbirliği ve karar mekanizmalarında yeni metotlar geliştirilmeli. Hâlihazırda, ilk olarak, Avrupa mültecilere saygılı muamele temin edeceğine ilişkin taahhüdünü yeniden dile getirmeli. Bu konuda hiçbir uzlaşma olmamalı: Büyük göçler geleceğimiz ve bu taahhüdün tek alternatifi vardır; o da yenilenmiş barbarlıktır (ki bunu kimileri “medeniyetler çatışması” olarak dile getirir).

İkinci olarak, Avrupa kesin kurallar ve düzenlemeler uygulamalıdır ki bu az önce bahsettiğimiz taahhüdün kaçınılmaz bir sonucudur. Mülteci akımının kontrolü Avrupa Birliği'nin tüm üyelerini kapsayacak bir idari işbirliği üzerinden tatbik edilmeli (Macaristan veya Slovakya'daki otoritelerin benzeri yerel barbarlığı önlemek için). Mülteciler, güvenliklerinden emin olmalı ama Avrupa yetkililerince kendilerine tahsis edilen varış noktasını kabul etmeleri konusu kesinleşmeli ve Avrupa ülkelerinin yasa ve sosyal normlarına saygı göstermek zorunda olmalı; dini, cinsiyetçi ve ırkçı şiddete karşı sıfır hoşgörü kendi din ve yaşam biçimlerini başkasına dayatmalarına sıfır müsaade, her bireyin kendi toplumsal geleneklerini terk etme özgürlüğüne saygı vb. Bir kadın yüzünü kapatmayı seçerse, seçimine saygı göstermeli, eğer örtmemeyi seçerse, bunu yapmama özgürlüğü güvence altına alınmalı. Bu gibi kurallar, Batı Avrupa'nın yaşam biçimini ayrıcalıklı hâle getiriyor ancak bu Avrupa konukseverliği için ödenmesi gereken bedel. Bu kurallar açıkça dile getirilmeli ve gerektiğinde —yabancı köktendincilere olduğu kadar kendi ırkçılarımıza da— baskıcı önlemlerle uygulanmasına çaba sarf edilmeli.

Üçüncü olarak, yeni bir tür uluslararası askeri ve ekonomik müdahale icat edilmek zorunda kalınacaktır —yakın geçmişteki neo-kolonyal tuzaktan kaçınan türden bir müdahale. Irak, Suriye ve Libya vakaları (müdahalesizlik görünümü altında, Rusya ve Suudi Arabistan gibi dış güçlerin müdahalesine maruz kalan Suriye'de) müdahalesizlik kadar (Irak ve Libya'da) yanlış bir müdahalenin de aynı düğümle sonuçlandığını gösterdi.

Dördüncü —hepsinin en önemli ve en zoru— olarak, mültecileri oluşturan şartları ortadan kaldıracak radikal ekonomik bir değişikliğe ihtiyaç var. Küresel kapitalizmin çalışmalarında bir dönüşüm olmaksızın, Avrupalı olmayan mültecilere Yunanistan'dan ve Birliğe dahil diğer ülkelere göçmenler de katılacak. Ben gençken, sistemde böylesine

teşekküllü bir teşebbüs komünizm olarak adlandırılırdı. Belki de onu yeniden icat etmemiz gerekli. Belki de bu, uzun vadede, tek çözüm.

Kayda Değer Akademik Metinler mottosuyla, 10 Ağustos 2015 tarihinde yayın hayatına başlayan *sosyalbilimler.org*, sosyal bilimler meselelerine yoğunlaşan, gönüllülük odaklı, açık erişim, akademik bir web sitedir. Hakkında detaylı bilgi almak için sosyalbilimler.org/hakkinda sayfasını, ekibimizde gönüllü olarak görev almak için sosyalbilimler.org/basvuru sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube'da @sosbilorg kullanıcı adıyla *Sosyal Bilimler*'i takip edebilirsiniz.

sosyalbilimler.org/abonelik sayfasından e-bülten abonesi olarak, her pazar günü, o hafta içinde *sosyalbilimler.org*'da yayımlanan çalışmaların tamamını size gönderilecek bir e-posta ile alabilirsiniz.

sosyalbilimler.org'da yayımlanan metin, video ve podcastlerin paylaşıldığı Telegram grubuna t.me/sosbilorg adresinden katılabilirsiniz.